

GRYF – HERB KOCIEWIA

Godło ustalone 7 marca 2003 r.

W Rokocinie na Walnym Zgromadzeniu Stowarzyszenia „Więźba Kociewska”.

Gryf czerwony stojący pionowo, wsparty na dwóch lwich łapach z pazurami, z orlim skrzydłem o pięciu piórach i orlimi łapami, zakończonymi ostrymi pazurami.

Szyja z piórami zakończona głową z ostrym dziobem z językiem i sterczącymi uszami. Całość uzupełniona pionowo stojącym ogonem lekko zakrzywionym, zakończonym ostrym kolcem.

Gryf stoi wpisany w tarczę herbową prostokąta zakończoną półokręgiem nawiązującego do średniowiecznych, wczesnogotyckich tarcz rycerskich, zasłaniających rycerzy przed ciosami.

Herb nawiązuje heraldycznie do kształtu tarcz z XII i XIII wieku, prostych w podziale pionowym, o dwóch polach barwnych: żółtym i zielonym, u dołu w pole trójkątne o barwie niebieskiej. Układ kolorów i forma godła podobna do tej na fladze Czech (dawna Czechosłowacja), jest więc także heraldycznie uzasadniony.

W środku godła umieszczony czerwony gryf.

TŁO HISTORYCZNE – uzasadniające kształt i formę godła.

Zarówno postacią jak i kształtem proponowany herb Kociewia, z czerwonym Gryfem nawiązuje do starego herbu Tczewa z dokumentu lokacyjnego z 1260 r. z pieczęci księcia Samburii, Sambora II. Władcy księstwa lubiszewsko-tczewskiego z XIII wieku z lat 1230-1278, samodzielnego księstwa „dux Samborii”, części księstwa gdańsko – pomorskiego, którego seniorem i władcą zwierzchnim był Świętopełk Wielki, książę Pomorza Nadwiślańskiego (Gdańskiego) w jego największym zasięgu terytorialnym. Sambor II i Świętopełk byli rodzonymi braćmi, jednakże nie zawsze żyli ze sobą w zgodzie i wiele lat spędzili na wzajemnej walce i rywalizacji. Był to szczyt rozbicia dzielnicowego i wielu książąt dzielnicowych w Polsce walczyło ze sobą. Rywalizacja ta była powodem wygnania Sambora II przez seniora. Młodszy brat udał się na wygnanie do siostry Mirosławy na Pomorze Nadodrzańskie (Szczecińskie) pod opiekuńcze skrzydła księżnej siostry i jej męża, księcia seniora Pomorza Zachodniego, Bogusława II, wnuka Warcisława I, założyciela i pierwszego władcy z prastarej dynastii Gryfitów Pomorskich, znanego z lat 1147 (data śmierci), zakończonej na zmarłym w 1637 r. ostatnim Gryfście księciu Bogusławowi XIV.

Po śmierci w 1220 r. Bogusława II, księstwem rządziła w imieniu małoletniego syna Barmina spadkobiercy książęcego tronu (miał on w chwili śmierci ojca tylko 10 lat), matka Mirosława, córka Mściwoja I, ojca Świętopełka i Sambora. Po dojrzeniu lat sprawnych (po osiągnięciu 20 lat) syn jako Barmin I rządził wspólnie z matką. Barmin i Sambor byli rówieśnikami, w podobnym wieku żyli i zmarli. Barmin w 1278 r., Sambor około 1276 r. lub 1278 r. (data śmierci nieustalona w sposób pewny, ze względu na niepewne źródła). To za jego czasów księstwo zachodnio-pomorskie cieszyło się długim okresem pokoju, owocującym w szeroko zakrojoną akcję kolonizacji wsi i miast pomorskich, osiedlaniem w nich osadników – przybyszów z Zachodu. 30 miast i osad otrzymuje od Barmina I immunitety lokacyjne, w tym najważniejszy Szczecin, uzyskał je w 1243 r. ostatecznie, a wcześniej w 1237 r., zamienione z prawa słowiańskiego na niemieckie. Wiele z nich otrzymało od swojego księcia także czerwone gryfy do herbów.

Prawdopodobnie Barmin, zwany przez swoich poddanych Dobrym, stał się dobrym duchem i wzorem dla działań Sambora, w późniejszym czasie samodzielnego i owocnego w jego księstwie lubiszewsko – tczewskim. Podobnie jak Barmin I, Dobry fundował wiele

klasztorów i rozszerzał przywileje biskupom kamienieckim. Sambor II sprowadził na swoje ziemie Cystersów z Doderanu do kociewskich Pogódek i zgodził się później na przywilej Mściwoja II o przeniesienie ich do Pelplina w latach 1274 – 1275 oraz prowadził też działania zmierzające do osadzenia w Tczewie drugiego zakonu żeńskiego – Cystersek z Chełmna. Fundacja nie doszła do skutku ze względu na wygnanie Sambora przez Mściwoja II, mimo że młodszego ale seniora (Mściwoj był dla Sambora bratankiem). Śladem początku fundacji jest gotycka kaplica w północnej części kościoła farnego – Podwyższenia Krzyża Świętego, ze wczesnośredniowiecznymi malowidłami gotyckimi z przedstawieniami Świętych Niewiast Kościoła tzn. Św. Katarzyny, Św. Anny itd. w strojach cystersek.

Podobnie jak Barmin nadał przywileje miejskie swoim mieszczanom, Sambor nadał przywilej lokacyjny, prawo lubeckie swoim mieszczanom tczewskim w latach 1253 – 1260, wcześniej o kilka lat niż senior Świętopełk swojemu stołecznemu Gdańskowi (prawdopodobnie ok. 1263 – 1264 r. i różnie o niej historycy się wypowiadają). Faktem bezspornym jest to, że w Archiwum Państwowym w Gdańsku znajduje się oryginał dokumentu lokacyjnego z 1260 r. dla Tczewa, natomiast taki sam dokument dla Gdańska nie zachował się i nikt go nie znalazł. Ukoronowaniem fundacji dla miasta Tczewa było nadanie herbu miastu- Złotego Gryfa na niebieskim polu (wody lub nieba). Pochodzenie tego prastarego ptaka, godła samborowego grodu ma związek z tzw. Pomorzem Przednim (dzisiejsze ziemie północnej części dawnej Niemieckiej Republiki Demokratycznej do upadku muru berlińskiego w 1990r. obecnie część Niemiec naprzeciw Szczecina) oraz miastem Lubeką (stamtąd książę i jego umiłowani mieszcianie otrzymali wzór kodeksu prawa z 1264r.) Prawdopodobnie wielki wpływ na decyzję Sambora, także o herbie miała jego żona Matylda, pochodząca właśnie z lubeckich okolic. Jej ojciec i dziad byli władcami tych słowiańskich krain zanim niemieccy książęta i sascy biskupi podbili i zniemczyli przy okazji akcji chrystianizacji tych stron ich prawowitych mieszkańców Słowian Polabskich.

Podobny wzór herbu i gryfa widnieje na tarczy i pieczęci księcia wyspy Rugii, Wisława III, a także innych książąt zachodniopomorskich.

Biorąc pod uwagę powyższe racje, kształt zaprojektowanego Godła Kociewia ma swoje historyczne i heraldyczne proveniencje i związki z prastarą pomorską dynastią Gryfitów. Jest heraldycznie uzasadniony i umotywowany.

Rysując go i projektując uwzględniłem kilka ważnych cech występujących w gryfach: Sambora II z pieczęci księcia, z przywileju lokacyjnego z 1260r.; z herbu na pieczęci Wisława III, czy też gryfa w herbie Słupska oraz czerwonego gryfa z Banderii Grunwaldzkich Długosza, godła księcia Kazimierza V- uczestnika bitwy grunwaldzkiej.

Z nich pochodzą – ustawienie głowy, łap i nóg gryfa, pionowy układ postaci, a także charakterystyczne, występujące w najstarszej części gryfa samborowego, pięciopióre skrzydło orle i pionowo stojący ogon z ostrym, bojowo ustawionym kolcem.

Kształt głowy gryfa odwzorowany został natomiast z herbu, wizerunku miasta Tczewa, złotego na niebieskim polu, widniejącego na ścianach Sukiennic na rynku prastarej stolicy polskiej, Krakowa, wśród innych herbów miast pomorskich, Malborka, Elbląga, Gdańska, Grudziądz.

Czerwony kolor naszego współczesnego gryfa wynika ze zmian, jakim uległa ziemia kociewska w historycznym toku swoich dziejów.

Od 1260 r. do 1938 r. herbem Tczewa był złoty Gryf na niebieskim tle, dopiero w 1938 r. zmieniono go na czerwony i to na krótki czas.

Czerwony gryf był znakiem Województwa Pomorskiego, części Prus Królewskich utworzonych w dobie wojny trzynastoletniej i pokoju toruńskiego. Był godłem województwa

w latach 1464 – 1772, do I rozbioru Rzeczypospolitej, a także po utworzeniu odnowionego województwa pomorskiego w latach 1920 – 1939.

Ziemia Kociewska, której gwara i obszar ukształtowały się ostatecznie w XVIII i XIX wieku stanowiła znaczną część tego województwa.

Znak czerwonego gryfa istnieje na dworcu w Pszczółkach, stanowiących w latach 1920 – 1939 granicę pomiędzy Wolnym Miastem Gdańskim a Kociewiem i Pomorzem Zachodnim, gdzie Pszczółki, obok Trąbek Wielkich stanowią północną granicę i rubież kociewską.

W odradzającym się młodym państwie polskim, region Pomorza stanowił ważną część odrodzonej Ojczyzny. Przyjęło się wśród działaczy pomorskich i w społeczności kaszubsko – kociewskiej, Ze Gryf jest znakiem Pomorza, nawiązującym także do utraconego wówczas dla Polski Pomorza Zachodniego, Ze czarny gryf jest godłem Kaszubów, czerwony zaś przynależny do Kociewia.

Tak ustanowiony herb naszego regionu ma więc swoje heraldyczne, historyczne i regionalne uzasadnienie odpowiadające naszej prastarej historii, nawiązujące do średniowiecznych, wymarłych w XVI wieku Gryfitów oraz ich dalekich kuzynów z dynastii gdańskiej.

Odpowiada to też nowoczesnej idei regionalizmu pomorskiego z naszych czasów. Miejmy nadzieję, że będzie dumnie i godnie reprezentował nasza mała ojczyznę wśród innych znaków ziem polskich na zjednoczonej drodze do wspólnej Europy.

Należy dodać, że herb powstawał etapami i jest dziełem kilku osób. Jego pierwszy projekt powstał podczas konkursu na herb Kociewia ogłoszonego na łamach Dziennika Bałtyckiego i rozstrzygniętego w Skórczu podczas „Święta Kociewia”. Autorem pierwszego wzoru jest młody tczewianin Stanisław Buczkowski, obecnie student UG w Gdańsku. Barwy pól heraldycznych i ich układ wybrano podczas spotkania Więzy Kociewskiej w „Karczmie Kociewskiej” w Szpęgawsku, gdzie projekt na prośbę starosty J. Grzyba stworzył plastyk i akwarelista starogardzki. Ostateczny szlif i postać gryfa nadał z wielką przyjemnością nad nim pracując, Grzegorz Walkowski, mając nadzieję, że godnie będzie reprezentował naszą małą i wielką, zarazem, w sercach Kociewiaka, nadwiślańską ojczyznę.